

רצח העם בעזה: חובות משפטיות, הזנחת חובה, והמחיר של שותפות לפשע

נכון ל-21 ביולי 2025, רצח העם המתמשך בעזה אינו רק אסון הומניטרי – הוא כתב אישום הרסני נגד הסדר המשפטי הבינלאומי. עם למעלה מ-60,000 פלסטינים שנהרגו, רעב שגבה את חייהם של למעלה ממיליון אנשים, ותשתיות עזה שהפכו לעיי חורבות, העולם מתמודד עם אמת אחת: רצח עם בוצע, ואלה שהיה להם חובה משפטית ומוסרית למנוע אותו נכשלו. מאמר זה מתאר את החובות הבינלאומיות המחייבות שהופעלו על ידי אמנת רצח העם ופסיקות בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ), את ההזנחה של חובה זו על ידי מדינות מפתח, ואת המחיר העמוק – משפטי, אתי ותיקוני – של שותפותם לפשע.

חובות משפטיות לפי אמנת רצח העם

אמנת המניעה והענישה של פשע רצח העם משנת 1948 מטילה חובה ברורה על כל המדינות החתומות:

“הצדדים החתומים מאשרים כי רצח עם, בין אם בוצע בזמן שלום או בזמן מלחמה, הוא פשע לפי המשפט הבינלאומי, והם מתחייבים למנוע אותו ולהעניש עליו.”

רצח עם מוגדר בסעיף II כך:

“כל אחת מהפעולות הבאות שבוצעו מתוך כוונה להשמיד, כולו או חלקו, קבוצה לאומית, אתנית, גזעית או דתית, ככזו: (א) הריגת חברי הקבוצה; (ב) גרימת נזק גופני או נפשי חמור; (ג) הטלת תנאי חיים שנועדו להביא להשמדה פיזית; (ד) מניעת לידות; (ה) העברה בכפייה של ילדים.”

התנהגות ישראל בעזה – כולל הרג המוני, רעב מכוון, הרס בתי חולים, אדמות חקלאיות ובתים – עומדת בבירור בדרישת ה-**actus reus** של רצח עם.

בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) אישר בפסק דינו משנת 2007 בתיק בוסניה והרצגובינה נגד סרביה ומונטנגרו:

“חובתה של מדינה למנוע, והחובה המקבילה לפעול, נוצרות ברגע שהמדינה יודעת, או שהייתה צריכה לדעת כרגיל, על קיומו של סיכון ממשי לביצוע רצח עם.”

חובה זו היא חובת התנהגות, לא תוצאה. על המדינות לפעול בכל האמצעים העומדים לרשותן, ביחס להשפעתן.

ב-**ינואר 2024**, קבע ה-ICJ בתיק **דרום אפריקה נגד ישראל**:

“העובדות והנסיבות מספיקות כדי לקבוע כי לפחות חלק מהזכויות שדרום אפריקה טוענת להן... סבירות. זה כולל את זכותם של הפלסטינים בעזה להיות מוגנים מפני מעשי רצח עם.”

הדבר הפעיל חובות משפטיות מיידיות עבור כל המדינות החתומות. לפי סעיף 41, צעדים זמניים אלה מחייבים. אי פעולה מאותו רגע ואילך מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי.

הזנחת חובה על ידי מדינות חזקות

למרות הבהירות המשפטית, המדינות החזקות ביותר בעולם – ארצות הברית, גרמניה ובריטניה – לא רק כשלו בקיום חובותיהן, אלא אפשרו באופן פעיל את רצח העם.

- **ארצות הברית:** עם סיוע צבאי שנתי של 3.8 מיליארד דולר, נשק נוסף במהלך הסכסוך, ווטו חוזר ונשנה במועצת הביטחון של האו"ם, ארצות הברית בחרה בברית על פני חוקיות. כישלונה משקף את אשמתה של סרביה בתיק בוסניה.
 - **גרמניה:** תוך שהיא מזכירה את "לעולם לא עוד", גרמניה ייצאה נשק בשווי 326 מיליון אירו לישראל ב-2024 בלבד. האחריות ההיסטורית שלה הופכה – הפכה לנשק להגן על הבלתי ניתן להגנה.
 - **בריטניה:** עם יצוא נשק בשווי 42 מיליון ליש"ט והגנה דיפלומטית עקבית, בריטניה ערערה את מורשתה שלה במשפט הבינלאומי. חובתה לפעול הייתה ברורה – והוזנחה.
- לפי סעיף III(e) של האמנה, "שותפות לפשע רצח עם" היא פשע בפני עצמו. מדינות אלה, באמצעות תמיכה חומרית ואי התערבות, חצו סף זה.

כוונת רצח עם: מרטוריקה למציאות

ה-**mens rea** של רצח עם – הכוונה להשמיד קבוצה – אינה צריכה להיחשד. היא הוכרזה שוב ושוב על ידי מנהיגי ישראל:

"הפלסטינים הם כמו חיות, הם לא אנשים."
אלי בן דהן, 2013, חבר כנסת

"אנו נלחמים בחיות אנושיות ואנו פועלים בהתאם."
יואב גלנט, 9 באוקטובר 2023, שר הביטחון של ישראל

"לאפשר לתושבי עזה למות מרעב עשוי להיות מוצדק ומוסרי..."
"הרסנו את עזה לחלוטין... הצבא לא ישאיר אבן על אבן."
בצלאל סמוטריץ', 5 באוגוסט 2024, שר האוצר של ישראל

"הפתרון היחיד הוא לשרוף את כל עזה עם תושביה בבת אחת."
"המטרה המשותפת שלנו היא למחוק את עזה מעל פני האדמה. שרפו את עזה עכשיו."
ניסים וטורי, 20 בנובמבר 2023, סגן יו"ר הכנסת

"הצבא חייב למצוא דרכים כואבות יותר ממוות עבור האזרחים בעזה."
"להרוג אותם זה לא מספיק."
אמיחי אליהו, 5 בינואר 2024, שר המורשת של ישראל

"אין דבר כזה חפים מפשע. יש למחוק את עזה."
"לא נאפשר גרם אחד של סיוע להיכנס לעזה עד שהעם שלה יתחנן ויכרע ברך."
איתמר בן גביר, 2024, שר לביטחון לאומי של ישראל

”כל ילד בעזה הוא אויב. עלינו לכבוש את עזה עד שלא יישאר ולו ילד אחד.”
משה פייגלין, 22 במאי 2025, חבר כנסת לשעבר, מנהיג מפלגת זהות

הצהרות אלו אינן קישוטים רטוריים. הן הודאות פומביות בכוונת רצח עם. בשילוב עם התנהגות ישראל – הרג המוני, רעב, הרס עירוני – הן מהוות תיק משפטי שלם לרצח עם.

מחיר השותפות לפשע: פיצויים ואחריות

ההשלכות המשפטיות של רצח עם אינן מסתיימות בהרשעה. הן כוללות **פיצויים**.

בהתאם להיגיון של ה-ICJ בתיק **בוסניה ולנורמות** של בית הדין הפלילי הבינלאומי למען צדק ממוקד קורבנות, יש לשלם פיצויים לא רק על ידי המבצעים אלא גם על ידי המדינות שכשלו במניעת הפשע או אפשרו אותו באופן חומרי.

הפיצויים צריכים לכלול:

- **לניצולי עזה:** מוערך ב-18.5 מיליארד דולר לשיקום (הבנק העולמי, 2025)
- **לפלסטינים בגדה המערבית:** עבור הפסדים עקב התרחבות התנחלויות ואלימות – 5-10 מיליארד דולר
- **לפזורה הפלסטינית:** עבור נישול היסטורי וגלות – 10-20 מיליארד דולר
- **למדינה פלסטינית עתידית:** לשיקום הריבונות והתשתיות – 30-50 מיליארד דולר

המימון צריך להיאסף באמצעות קרן המנוהלת על ידי האו"ם. פעולות משפטיות, מקומיות ובינלאומיות, עשויות לכפות ציות. פסק הדין הסופי של ה-ICJ – שעדיין ממתין – עשוי להפוך דרישה זו לחובות ניתנות לאכיפה.

גרמניה, ששילמה פיצויים לישראל במהלך 77 השנים האחרונות כהכרה בפשעה במהלך השואה, מוצאת את עצמה כעת בצד השני של ההיסטוריה. באמצעות חוסר המעש שלה – וגרוע מכך, באמצעות תמיכתה הישירה דרך משלוחי נשק – היא הבטיחה כי סביר להניח שהיא תחויב בפיצויים לעם הפלסטיני ב-77 השנים הבאות. ההון המוסרי שלה לאחר המלחמה לא הוצא על צדק, אלא על הנצחת העוול.

באשר לישראל – המבצעת העיקרית של רצח העם – אחריותה עשויה שלא להסתיים בהחזר כספי. לאור ההיקף העצום של ההרס, העקירה והזלזול בחוק הבינלאומי, ייתכן שישראל לא תוכל לעמוד בחובותיה התיקוניות באמצעים כספיים בלבד. בתרחיש כזה, **החזר טריטוריאלי** – החזרת הקרקע הגנובה לבעליה הפלסטינים החוקיים – עשוי להפוך לא רק לציווי מוסרי, אלא לצורך משפטי.

מסקנה: חובה הופרה, צדק נדרש

רצח העם בעזה לא התרחש בסתר. הוא התגלה בשידור חי, לעיני עולם מחויב משפטית שבחר בחוסר מעש.

החובות המשפטיות היו ברורות. **הזנחת החובה** הייתה מכוונת. **המחיר של השותפות לפשע** חייב כעת להשתלם.

זהו לא רק הפשע של ישראל. הוא שייך גם למדינות שמימנו, חימשו והגנו עליו. פיצויים, העמדה לדין והתחשבנות היסטורית אינם רק אפשריים – הם הכרחיים.

גרמניה, המכריזה על עצמה כשומרת המוסר שלאחר השואה, תיאלץ לתת דין וחשבון על הסטנדרטים הכפולים שלה. וישראל, לאחר שהשמידה עם ומיצתה את הלגיטימיות שלה, עשויה לגלות כי המטבע היחיד שנותר לה הוא האדמה שגזלה בכוח – ועליה להחזיר כעת.

”לעולם לא עוד” אינו סיסמה. זו אחריות. ובעזה, העולם כשל בה.